

Met een eikelmuis de winter door

Annemarie van Diepenbeek

Een door 'n kat gepakte eikelmuis die nog tekenen van leven vertoont zal de meeste dierenliefhebbers verleiden tot een spontane reddingsactie. Maar hoe pak je dat aan en voor welke verrassingen kom je vervolgens te staan? De belevenissen van een Franse eikelmuis in Nederlandse handen.

Op 25 augustus 1998 stopte de campingshoudster van camping dominiale in Montsauche (Morvan, Frankrijk) mij een versufte eikelmuis *Eliomys quercinus*, in handen, die even tevoren door haar kat was thuisgebracht. Toen ik het dier (een vrouwtje) in een plastic krat wilde leggen, bleek het ineens rapper dan verwacht en schoot het achter de rugleuning van een bank. Bij mijn poging het daarachter vandaan te halen (voorzichtig in verband met de gemakkelijk afstropende staart bij slaapmuizen) gebeurde wat ik juist probeerde te vermijden: de muis ontschoot me en in mijn hand had ik een leeg, harig staartje. De alsnog gevangen eikelmuis kreeg appeltjes, pruimen en verse eikels aangeboden. Het

dier toonde daar echter geen enkele interesse voor. Als het probeerde te lopen, viel het steeds om. Tenslotte kroop het in een mosbol. Mijn bedoeling was het van zijn angstig avontuur te laten bijkomen en het de volgende dag in de aangrenzende boomgaard weer los te laten.

De volgende dag lag de eikelmuis slap en koud in het mosnest. Terwijl ik haar in mijn hand had, voelde ik echter nog enkele reflexen. Nadat ik het dier een minuut of tien in mijn handen had opgewarmd, kwam er weer wat beweging in. Van loslaten zonder het risico dat de eikelmuis meteen weer voor de poes was, was geen sprake en dus kreeg ze een provisorisch warmwaterkruikje. Van een

aangeboden pruim at ze eindelijk iets, nadat deze doorgesneden was en ze er met minimale inspanning hapjes van kon nemen. De daaropvolgende weken leek ze soms monter en levendig, andere keren zag ze er uiterst beroerd uit en liep in een wankelende gang met halfdichte ogen door het inmiddels ingerichte terrarium. Een daarin geplaatste nestkast met een laag mos werd als dagverblijf geaccepteerd; alleen 's nachts kwam ze er uit om te eten. De ontvelde staarthelft droogde krullend op en viel er tenslotte na ongeveer twee weken als een verdroogd velletje af. Het resterende stuk staart groeide goed dicht en kreeg een wat verdikt uiteinde.

Uiteindelijk at de eikelmuis van de aangeboden pruim.

Foto: Annemarie van Diepenbeek

Eikelmuisen laten gemakkelijk het einde van hun staart los. Handig bij predatie, vervelend als je er een wil vangen.

Foto: Annemarie van Diepenbeek

Geen eikels

De eikelmuis at geen eikels of hazelnoten, wel tamme kastanjes, appels, pruimen en druiven. Walnoten at ze alleen als ze ontdopt waren. Water dronk ze volop. Toen ik haar sprinkhanen aanbood, sprong ze daar gretig bovenop zodra ze zich bewogen. Ook liet ik meelwormen los in het terrarium, die natuurlijk snel in het mos- en blad-tapijt onderdoken. De eikelmuis deed alle moeite om ze allemaal op te sporen; ze had duidelijk liever dierlijke dan plantaardige kost.

Half september begon ze aan de siliconenkit in een hoek van het terrarium te trekken, die ze misschien aanzag voor slakkenvles. Ik ging er daarom toe over haar slakken aan te bieden, waarop ze verrassend reageerde. Zodra een slak maar een beetje bewoog, griste ze het diertje met een voorpoot van de bodem, trok met de andere voorpoot vliegenvlug en kennelijk geroutineerd het weke slakkenlijf uit zijn huisje en vrat het gretig op. Als de slak niet bewoog, taalde ze er niet naar. Van deze tuinslakken *Cepaea nemoralis*, meest exemplaren met een huisje van rond 15 mm doorsnee, vond ik als maaltijddrest ongeveer tweederde deel van de huisjes onbeschadigd terug, bij de overige was een gat langs de winding gebeten.

Winterklaar

Eind september was ze zichtbaar opgeknapt: de ogen stonden weer glanzend en bol in haar kopje en ze was flink mollig geworden. Vanaf dat moment werd ze heel schuw; ze liet zich nauwelijks nog zien, ook 's avonds niet. Vanaf 18 november raakte ze het aangeboden voedsel niet meer aan en begon ik aan voorbereiding van de winterslaap door het

terrarium - met een tussenstap - in een koudere ruimte te plaatsen. Een flinke hoop mos die ik als nestmateriaal in haar verblijf gelegd had, werd in de nachten daarop in het slaaphokje gesleept. Mijn intentie was om gedurende de winterslaap de gewichtsafname periodiek te noteren. Op 29 november lichtte ik voor het eerst het dak van haar slaaphok op. De inmiddels moddervette eikelmuis lag mooi opgerold in een mosbed, maar reageerde direct door schokbewegingen te maken met alle vier de poten. Dat ging gepaard met het uitstoten van een zacht, hoog jammerend geluidje. Het was een continue, afwisselend hoge en lage klaaglijke toon, die deed denken aan een groep krijsende meeuwen in de verte. Ze was dus nog niet 'van de wereld'. Gedurende de maand december deed ik wekelijks een poging om de muis in winterslaap te bekijken. Telkens als ik het dak van haar slaapkist optilde, gebeurde hetzelfde: het dier maakte wat schokkerige bewegingen met de poten en liet onmiddellijk hetzelfde klaagtoentje horen. Te licht in slaap dus om het dier eruit te nemen, te wegen en een foto te maken.

Half september begon de eikelmuis aan de siliconenkit van het terrarium te trekken.

Foto: Annemarie van Diepenbeek

Van oudere vleermuisonderzoekers had ik gehoord dat ze dertig, veertig jaar geleden nog wel eens een winterslapende eikelmuis in de Limburgse groeves aantroffen. Deze lagen als opgerolde bolletjes, volledig verstard en koud in nisjes of scheuren, soms volledig onbedekt, soms ook in een bolletje nestmateriaal. Ze konden rustig op de hand genomen worden zonder dat ze wakker werden (mond. mededeling A. Voûte en W. Bongers). Dat was dus bij deze eikelmuis absoluut niet het geval.

Eerder had ik zelf een relmuis *Glis glis* twee jaar in gevangenschap gehad die in de winter van 1995/'96 de winterslaap ook in volkomen lethargische toestand doorgebracht had. Een jaar eerder was deze relmuis echter helemaal niet in winterslaap gegaan, ondanks rijkelijk voedselaanbod en nestmateriaal, ook niet nadat het terrarium in een koude ruimte geplaatst was.

In slaap

Pas op 5 januari 1999 lukte het, de winterslapende eikelmuis te fotograferen, echter zonder haar uit het mosnest te halen. Ook toen reageerde ze op de beweging in haar omgeving met het klaagtoontje. Om die reden heb ik daarna afgezien van verdere storingsen en geen notitie kunnen maken van het gewichtsverlies gedurende de winterslaap.

Op 27 maart 1999 werd ze voor het eerst weer actief en liet wat knaagsporen achter aan enkele walnoten. Daarna was ze twee dagen inactief en vervolgens at ze op 30 maart weer wat van de aangeboden appel en walnoten. Behalve een hoopje keutels, waaruit bleek dat de spijsvertering weer op gang gekomen was, vond ik tot 25 april geen teken van leven, het eten werd niet aangeraakt. Op 16 april had ik voor de zekerheid nog eens poolshoogte genomen en de eikelmuis opgerold in het mosnest, in volledige lethargie aangetroffen. Bij deze gelegenheid gaf ze voor het eerst geen geluid toen de mosbal waarin ze lag, van boven geopend werd.

De eikelmuis in winterslaap in het mosnest. Foto: Annemarie van Diepenbeek

Toen ze op 25 april weer actief werd, bleek ze de winterslaap goed te zijn doorgekomen en minder vermagerd dan je zou verwachten. In twee dagen tijd produceerde ze 64 keutels, een aardige latrine! Wanneer de 'fruitrat' de keuze had tussen slakken en fruit, dan ging ook nu weer de voorkeur duidelijk uit naar de slakken.

Weer helemaal gezond, eerder wat mollig dan mager en met een glanzend vachtje is de eikelmuis begin mei 1999 in haar eigen, vertrouwde nestkast in een mooie appelboom op de vindplaats teruggezet.

Annemarie van Diepenbeek

Plevierdonk 3

5467 CT Veghel

m.v.diepenbeek@hetnet.nl

